

ПАСКАЛ ТУСЕН

ЧАСНА СЕСТРА

Уредник
Корана Боровић

Наслов оријинала
Pascale Toussaint, *Une Soeur*

Copyright © 2021 Pascale Toussaint & ONLIT Editions
Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2022.

Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста
у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности

Ce livre a été réalisé avec le soutien de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Објављено уз помоћ Федерације Валонија-Брисел

ПАСКАЛ ТУСЕН

Часна сестра

Превела са француској
Љиљана Матић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

3a M. T.

Жене чије ђлаве косе
Било да су крајке или ђадају дује
Служе љубавном лукавсћу
Као Медузине змије.

Франсоа Рабле, *Похвале женама*

Оне хитају. Рекло би се да их ђаво гони. Чим је звоно зазвонило, двадесет девојчица у лету хватају своје школске торбе и журе право кући. Вешто избегавајући уобичајена питања и пољубац, одбијајући чак и поподневну ужину која чека у кухињи, свака улеће у своју собу како би се склонила у свој кревет, стиснутих очију и ушију чврсто зачепљених са својих десет прстића.

Јер тога дана, изненада, учитељица је прекинула свој час. Није још било звонило за крај часа. Окренула је леђа црној табли и низу великих слова која је започела да исписује својим усправним и непрекорним рукописом. Одложила је своју белу креду и обратила нам се: „Б!“ Двадесет девојчица спустиле су своје налив-перо. „Велико слово Б, на шта помислити кад га видите, мале моје госпођице?“ Њен намрштени поглед испитивачки нас је посматрао једну за другом. „Где чујете неко Б? У ком личном имену?“ Једна девојчица се осмелила да изговори „Богдан“, нека друга „Бриж“. „Ма не, потражите.“ Подигле смо главе. Таваница је ћутала. „Б... као Бог! А сад добро отворите своје мале уши.“ Изменила је израз лица и глас. „Бог посматра мале девојчице...“ Она шапуће иза својих ружних наочара са оквиром од жућкастог корњачиног оклопа које су се сјајиле. „Он ће одабрати једну од вас... То ће се можда догодити вечерас... Припремићете уши вашег срца за божји глас... Будете ли га чуле, то ће значити да вас Бог позива и тражи од вас да се удате за њега... Ја сам била чула тај гласић и постала сам супруга Бога. Као што су ваше маме супруге ваших тата... Дакле, будите јако пажљиве... Слушајте гласове ноћи.“

Двадесет девојчица је дрхтало. А она, одушевљена, стезала је десном руком свој позлаћени крст који је носила на грудима. Изненада, пре но што сам имала времена да ставим капицу, моја пенкала се почела окретати. Пала је на земљу. Она ме је упорно посматрала својим неумољивим погледом. Нисам се више усуђивала да се померим. Бог је мене одабрао. Ја ћу бити та. Била сам се заклела да нећу наћулити уши као што је она била казала. Звоно је означило четири сата. Нисам јој рекла довиђења, Сестро моја. А пре свега, она није била моја сестра. Нисам желела да личим на њу.

Потрчала сам заједно са деветнаест других девојчица. Бежала сам од учитељице и њеног доброг Бога, који је тога дана био страшнији од ђавола.

Данас двадесет жена – можда стотину или хиљаду – сећају се тога.

Лујза ме гледа сумњичаво. Данас девојчице више не знају шта је то часна сестра. Она пита Филипа:

– И ти си такође у то веровао, татице?

– Не. Бог се није занимао за мене. Дакле, ни ја се не занимам за њега.

Гледам га. Исувише је лако. Њему никада нису претили. Ни њему нити било ком другом мушкарцу. Ах! Али кад би Бог био жена, они би били ти који носе вео. А то би била нека друга песма.

– Чуј, Клер, твоје кћерка не разуме ништа од тога што ти причаш. То је древна историја.

– Древна историја! Чути тако шта од једног историчара! Да. Наравно. Сви добро знају да ниједна жена више не мора да крије своју косу у име...

– Али, шта се то нас тиче?

То је био Ањесин живот.

Кажу ми да пратим плаву црту до лифта који ће ме одвести на пети спрат. Ходници су пусти и тихи, време је по-подневног одмора. Остали су једино мириси кантине. На једним колицима, гомиле наслаганих тањира, они одозго до пола пуни смеђкасте супе у којој пливају чашице од посног јогурта нагуране једна у другу.

Врата собе су отворена. Чујем кашаљ. Нека жена у белом труди се да избрише трагове последњих становника. „Опростите. Госпођа која је била овде? Ањес Т.?” Она се окреће према мени. „То је била моја тетка. Дошла сам да купим њене ствари.”

– Ох! Нема богзна шта, брзо ћете то обавити. Ако желите да је видите, то је у подруму. А што се осталог тиче, обратите се шефовици одељења, на крају ходника.

Већ је нестала у купатилу, са средством за дезинфекцију у руци. „Желела бих да знам...” Чујем је како уздише. Поново излази кроз врата и зауставља се испред мене. Желела бих да знам да ли је патила. „Патила? Откада је нисте видели?” Поцрвенела сам не одговоривши јој. Дуго, јако дуго. И што сам више на то мислила, све сам се мање усуђивала. Моја мајка је храбрија од мене. Она је одлазила да је види. Везана за своју покретну наслоњачу, забачене главе, отворених уста и очију упртих у небо: „Мој Боже! Помозите ми! Желим да умрем.”

Болничарка одмахује главом здесна налево, као да ме осуђује. „Патила?” Њен промукли глас непријатно одзивања у празној соби. Али, признаје ми да је и њу била обузела паника. Једино се доктор шалио са мојом тетком због те маније да жели да умре. „Патила! Ах да! Много је Ваша тетка патила”, понавља она, климајући потврдно

главом. „А међутим, ништа није тражила. Ни лекове за умирење, ни лекове за спавање. Можда је волела патњу. То су чудне особе.“

– Знам нешто о томе, ја сам фармацеут.

– Онда, госпођо, знате боље од мене, да те жене...

Те жене шта? Шта је то наговештавала? Да то нису жене? Да је она то више јер све чини да се то назре испод њене беле кецеље?

Моја је тетка само тражила „после“ своју чоколаду. Ох, само један комадић. Није имала права на више. Трудила се да он потраје и заспала би с њим у устима. А болничарка наставља да говори склањајући постељину са кревета, не бринући да ли ја на њу обраћам пажњу. То се опет догодило ноћас. Блуза јој је била прљава. Она ју је опрала и средила пре него што су је однели доле. „Погледајте шта ми је урадила.“ Она шири беле чаршаве како би ми показала једну мрљу пре него што их пребаци преко металне пречке на кревету. Затим почиње да трља душек свом снагом. Окрећем главу. Сунце је нестало. Кроз прозор се види један зид од сивог бетона прошаран белим. Пада снег.

А њена коса? Болничарку чуди моје питање, као што је и она била изненађена, признаје, када јој је први пут прала главу. Шта се све открије када се људи перу. Шта све могу да скривају од вас. Тако да се она нагледала истетовираних бакица. Не увек тамо где би се то очекивало. Како бих прекинула та поверавања која су ми била непријатна као да је мене скидала, враћам се на своју тетку и питам је да ли се ова плашила. „Страх? У тренутку умирања, да, нарав-

но", одговара она. „Кажу како желе да умру, али кад смрт дође..." Стикала ју је за руку током последње причести и моја тетка се умирила. Њена пријатељица могла би то да потврди. Једна црнкиња. Она јој је држала другу руку. Али, била она пријатељица или не, самртница је није гледала. Она се смешила анђелима, као какво новорођенче. „Долазим... Видећу те..." Бунцала је, јадница.

Њен телефон је затреперио, зову је у канцеларију. Гледа у свој сат. „То је време мале госпође у жутом капуту. Сачекајте је!" Претпостављам да се ради о Терези, једној од мојих тетака. Треба само да је обавестим да је тетка преминула. Чудно је то да породица није обавештена. Како уопште немам жеље да се са њом сретнем, обавештавам болничарку да се нећу задржавати. Она одлаже прљаво рубље у једну канту на точковима, а своја средства за чишћење у једно ведро, а затим, пошто су јој обе руке заузете, приморана је да одгурне врата ногом. „Њене личне ствари су у зидном орману. Тамо сам спремила њену тоалетну торбу и њене папире." Одмах сам зажалила што јој нисам помогла, а нисам јој се чак ни захвалила.

Заиста, на горњој полици, њен картонски кофер. Испод, њено рубље. Лепо рубље. Једна спаваћница са ружичастим ружама и чипкано рубље какво се данас не би усудили да носимо. Своју монашку одећу несумњиво ће заувек носити у своме ковчегу. У тренутку када сам за појас повукла њену кабаницу, један сивоплави одевни предмет искрзан на оковратнику и на ивицама рукава, испао је неки предмет. Подигла сам једну свешчицу. Пуна је навода преписаних хемијском оловком. На последњој

страници, испод прецртаног телефонског броја мога оца, мој број. Тако ме је болница пронашла. У левом џепу, њене бројанице, једна смеђа коверта у којој се налазила њена полиса осигурања, једно дугме и неколико кованица. Није имала торбицу. Отварам тоалетну торбу и тамо препознајем њен коштани чешаљ. Једно је било сигурно, осим што је била прождрљива, она је била и жена.

*Чини се да, исиод своје широке одеће од јрубe чоје,
Она самододано носи свилене чараје,
Везене сивари, чийке, дранјулије, рељефне чийке,
Најзад, све што је потребно да ђаво ту буде присутан.*

Жорж Брасанс, *Редовница*

Била сам у четвртом разреду основне школе када ме је отац натерао да делим своју спаваћу собу и да уступим свој кревет његовој сестри. „Сестри“. То је било као када би ми у тањир ставили нешто чега сам се ужасавала.

Плашећи се да ме она не види у гаћицама, већ сам била све обавила у купатилу. Она није. Затражила је од мене да угасим светло. У сребрнастој тами, месец је оцртавао њене обресе. Посматрала сам је како подиже свој вео, пребацује га напред како би досегла прибадаче које су га држале, како их откопчава, одвезује повез на челу и скида вео и неку врсту беле капуљаче која се налазила испод. То је трајало само неколико секунди. Нису јој били потребни ни светлост ни огледало. Коса јој је пала на рамена, дугачка као и моја. „То је рђаво“, рекла је. Требало је да је одсече сасвим кратко. Људи тврде да Бог захтева такву жртву. Она није била сигурна да Бог то жели. Он је од ње захтевао само једну ствар. Поново је упалила светло како би ми показала своју бурму, не говорећи о „гласићу“ који је био драг учитељици. Дакле, нису све часне сестре биле моје непријатељице. А стекла сам и једног течу преко брака. Течу каквог никада неће имати моје школске другарице.

Пожелела сам да видим како њена коса клизи кроз моје прсте. Она је претурала по својој тоалетној торби и из ње извукла коштани чешаљ. Задржала га је као и своју косу коју је светлост прекривала љубичастом бојом. Чешљати се, то је било далеко више него спремити се за ноћ. Био је то обред. Питала сам је колико јој је година. Она је изигравала каћиперку. Само треба да израчунам, она је рођена десет година после мог оца. Четрдесет

мање десет. Четири пута моје године. Мој отац ју је научио да пева. И она и данас пева сваки дан. И ја певам; певам да бих била весела. „Не, Клер, ти певаш зато што си весела.“ Да бих је орасположила, рекла сам јој да је имала среће да се роди у бројној породици, да бих и ја то желела. Подигла је глас. Мајка јој је умрла доносећи је на свет. Не размишљајући, узела сам чешаљ и чешљала сам је, сасвим нежно; она се препустила. Желела сам да знам ко ју је чешљао када је била мала. Њен отац. А такође и Адела, њена велика сестра. Она јој је правила плетенице – тада су плетенице биле у моди – али, то јој се није свиђало. Она би одмах кварила фризуру и рашчупавала би се. Ја сам чинила исто то. Тада смо се смејале. Између нас се родило саучесништво, повезано са нашом дугом косом. То ће бити наша тајна. Моја зла учитељица, под својим велом, сигурно је имала кратку косу.

Адела јој је читала приче о мученицама. О женама које муче зато што оне верују у Бога пркосећи свему и свима и које постају светице. Једна од њих, Ањес као и она, заветовала се са десет година на чедност. Уосталом, „Ањес“ значи „чедна“. Она никада неће имати бебу. Један младић затражио је њену руку. Али, њено срце припадало је Богу. Да би је казнили због њеног одбијања, затворили су је потпуно нагу у једну јавну кућу. (Једно место где жене продају љубав тужним мушкарцима.) (Ја сам научила речи полни однос истовремено када и реч религија, као да су ишле руку под руку.) Тада се десило чудо: дуга коса прекривала јој је тело као одећа. Незадовољни корисници услуга жалили су се и један судија